

Шевченко Тарас Григорович

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.

Тарас Григорович Шевченко (*9 березня 1814 — †10 березня 1861) — український поет, письменник, художник.

Член Кирило-Мефодіївського братства. Перебував на засланні в Оренбурзі (1847—1857). У творах на історичну тему показав боротьбу українського народу проти соціального й національного поневолення. Стояв на позиціях державної самостійності України.

Зміст

- 1 Біографія
 - 1.1 Дитинство
 - 1.2 Перша подорож Україною
 - 1.3 Друга подорож Україною
 - 1.4 Перший арешт
 - 1.5 Третя подорож Україною
- 2 Аналіз творчості
- 3 Картини Шевченка
 - 3.1 Автопортрети
 - 3.2 Портрети
- 4 Література
- 5 Політичні інтерпретації постаті
- 6 Вшанування пам'яті
- 7 Дивись також
- 8 Посилання

Тарас Григорович Шевченко

Тарас Шевченко, автопортрет

Ім'я при народженні: Тарас Григорович Шевченко

Дата народження: 9 березня 1814

Місце народження: с. Моринці, Київщина (суч. Україна)

Дата смерті: 10 березня 1861

Місце смерті: м. Петербург

Рід діяльності: художник, поет

Magnum opus: «Кобзар»

Біографія

Дитинство

Шевченко народився у селі Моринці на Київщині, в родині селянина-кріпака. Рано втративши матір, а потім і батька, він з дитинства зазнав багато горя і знущань. Працюючи і навчаючись у дяків, Шевченко ознайомився з деякими творами української літератури, а відчуваючи великий потяг до малювання, уже тоді робив перші спроби розпочати навчання у маляра. Коли Шевченкові минуло 14 років, його зробили дворовим слугою поміщика П. Енгельгарда в маєтку Вільшані. З осені 1828 року до початку 1831 року Шевченко побував зі своїм паном у Вільні, де, можливо, відвідував лекції малювання у професора Віленського Університету Й. Рустемаса. У Вільні Шевченко був очевидцем революційних подій і міг

читати патріотичні прокламації повстанців. З цього періоду зберігся малюнок Шевченка «Погруддя жінки», що свідчить про майже професійне володіння олівцем.

Катерина (олія, 1842)

Переїхавши до Петербургу в 1831 р., Енгельгард взяв із собою Шевченка, а щоб мати дворового маляра, віддав його в науку на 4 роки до живописця В. Ширяєва. Ночами, у вільний від роботи час, Шевченко ходив до Літнього саду, змальовував статуї, тоді ж уперше почав писати вірші. Влітку 1836 він познайомився зі своїм земляком — художником І. Сошенком, а через нього з Є. Гребінкою, В. Григоровичем і О. Венеціановим, які разом із К. Брюлловим та В. Жуковським навесні 1838 викупили молодого поета з кріпацтва. Перед Шевченком відчинилися двері в широкий світ науки й мистецтва. Оформившись студентом Академії мистецтв, Шевченко став улюбленим учнем Брюллова. Бувши вже не абияким портретистом, він опанував також мистецтво гравюри й виявив видатні здібності як графік та ілюстратор. Водночас Шевченко наполегливо працював над поповненням своєї освіти, жадібно читав твори класиків світової літератури й захоплювався історією та філософією. Під враженням вістки про смерть автора «Енеїди» Шевченко написав вірш «На вічну пам'ять Котляревському», який разом із чотирма іншими його поезіями побачив світ в альманасі Гребінки «Ластівка» (1841). Першу збірку своїх поетичних творів

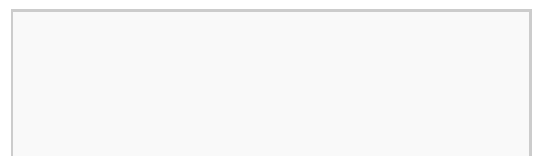
Шевченко видав 1840 під назвою «Кобзар». До неї увійшло 8 поезій: «Думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч». Окремими виданнями вийшли поеми «Гайдамаки» (1841) та «Гамалія» (1844). Вірші Шевченка справили на українське суспільство велике враження, проте російська критика загалом негативно поставилася до молодого поета, звинувативши його головним чином у тому, що він пише «мужицькою мовою». Влітку 1842, використавши сюжет поеми «Катерина», Шевченко намалював олійними фарбами однойменну картину, яка стала одним з найпопулярніших творів українського живопису.

Перша подорож Україною

Шевченко тричі приїздив на Україну. 1843 побував у Києві, де познайомився з М. Максимовичем та П. Кулішем, і на Полтавщині відвідав Є. Гребінку та родину Репніних. Тоді ж побачився з закріпаченою ріднею. Під впливом баченого і пережитого на Україні Шевченко написав вірш «Розрита могила», в якому висловив гнівний осуд поневолення українського народу царською Росією. Під час цієї першої подорожі Шевченко задумав видати серію малюнків «Живописна Україна». Цей задум він почав здійснювати після повернення до Петербургу, в лютому 1844. Перші 6 офортів цього циклу вийшли друком у листопаді того ж року під назвою «Чигиринський Кобзар». Вийшов 1844 передрук першого видання «Кобзаря» з додатком поеми «Гайдамаки». Того ж року Шевченко написав гостро політичну поему «Сон» («У всякого своя доля»), ставши на шлях безкомпромісної боротьби проти самодержавної системи тодішньої Російської Імперії.

Друга подорож Україною

Після закінчення Академії мистецтв Шевченко навесні 1845 вдруге повернувся на Україну, де його зустріли як великого національного поета. Ставши співробітником Київської Археографічної Комісії, Шевченко багато подорожував

Україною, збирав фольклорні й етнографічні матеріали та змальював історичні й архітектурні пам'ятки. Восени 1845 Шевченко написав такі твори: «Іван Гус» («Єретик»), «Сліпий», «Великий льох», «Наймичка», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Холодний Яр», «Давидові псалми»; важко захворівши, написав наприкінці 1845 вірш «Заповіт», в якому проголосив заклик до революційної боротьби за визволення свого поневоленого народу. Через їхній яскраво антирежимний характер нові поетичні твори Шевченка не могли бути надруковані й тому розповсюджувались серед народу в рукописних списках. Сам Шевченко переписав їх для себе у спеціальний зошит-альбом, якому дав назву «Три літа» (1843 — 45).

Перший арешт

Напрвесні 1846 Шевченко прибув до Києва і в квітні того ж року пристав до Кирило-Мефодіївського братства, таємної політичної організації, заснованої з ініціативи Миколи Костомарова. Не без впливу Шевченка укладено статут та інші програмові документи кирило-мефодіївців. У березні 1847, після доносу, почалися арешти членів братства. Шевченка заарештували 5 квітня 1847, відправили під конвоєм до Петербургу й ув'язнили в казематі так званого Третього відділу. Під час допитів поет виявив неабияку мужність і незалежність: він не зрікся своїх поглядів і не виказав нікого з братчиків. Перебуваючи біля двох місяців за ґратами, Шевченко продовжував писати вірші, що їх згодом об'єднав у цикл «В казематі». Серед в'язничних мурів, чекаючи кари, Шевченко зміг написати таку рідкісну перлину лірики, як вірш «Садок вишневий коло хати...». Безмежну любов до України поет висловив у вірші «Мені однаково».

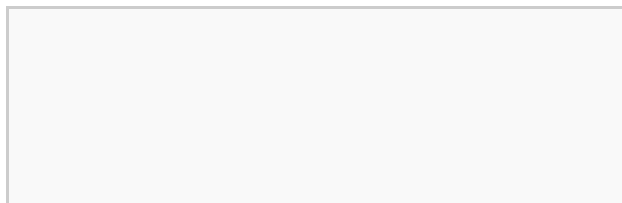
Шевченка, в якого під час обшуку знайшли альбом поезій «Три літа», покарали набагато тяжче, ніж інших притягнених до слідства братчиків: заслали в солдати до Оренбургу. На вирок Микола І власноручно дописав: «Під найсуворіший нагляд і з заборною писати й малювати». В Орській фортеці всупереч суворій забороні, Шевченко продовжував крадькома малювати і писати вірші, які йому вдалося переховати й зберегти в чотирьох «захальних книжечках» (1847, 1848, 1849, 1850). За того часу Шевченко написав поеми «Княжна», «Варнак», «Іржавець», «Чернець», «Москалева криниця» та багато поезій. Поет цікавився життям казахів, що кочували в околицях фортеці, вивчав їх пісні й легенди та малював сценки з їхнього побуту.

Деяке полегшення становища Шевченка зайшло навесні 1848 внаслідок включення його до складу Аральської експедиції. Перебування на о. Кос-Арал було дуже продуктивним у його творчості. Крім виконання численних малюнків, сепій та акварелей, Шевченко написав поеми «Царі», «Титарівна», «Марина», «Сотник» і понад 70 поезій, у яких відбиті важкі переживання, спричинені неволею і самотністю. В Оренбурзі Шевченко зблизився з засланнями-поляками, учасниками повстання 1830 — 31, і заприятелював з польським істориком Бр. Залеським, з яким пізніше листувався. У квітні 1850 Шевченка вдруге заарештовано і, після піврічного ув'язнення, запроторено в Новопетровський береговий форт, на півострів Мангишлак.

Циганка ворожить українській дівчині

Семирічне перебування поета в Новопетровській фортеці — це найважчі часи в його житті. Та — незважаючи на найсуворіший нагляд, на моральні страждання і фізичне виснаження — Шевченко таємно продовжував малярську й літературну діяльність.

Далісмен-мула-аул (*панір, акварель, 1851*)

Лише під час так званої Каратауської експедиції, влітку 1851, він виконав біля 100 малюнків аквареллю й олівцем. Знайшовши коло форту добру глину й алебастр, Шевченко почав вправи в скульптурі. Серед виконаних ним скульптурних творів були й 2 барельєфи на новозавітні теми: «Христос у терновому вінку» і «Йоан Христитель». Поет тоді почав писати російською мовою повісті з українською тематикою та багатим автобіографічним матеріалом («Наймичка», «Варнак», «Княгиня», «Музыкант», «Художник», «Несчастный», «Близнецы» та інші).

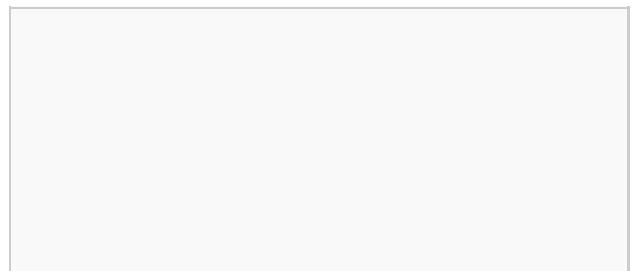
Тільки через 2 роки після смерті Миколи I клопотання друзів увінчалися успіхом, і поета звільнено з заслання у 1857 р. Довідавшись про звільнення, Шевченко цілком наново переробив написану ще 1847 поему

«Москалева криниця», а також почав вести російською мовою «Щоденник» («Журнал», з 12 червня 1857 до 13 липня 1858) — цінне джерело до біографії Шевченка, яке свідчить про високий рівень культури мислителя. У серпні 1857 Шевченко залишив Новопетровськ і рибальським човном дістався до Астрахані, а звідти пароплавом прибув до Нижнього Новгороду. Тут поетові довелося затриматися майже на півроку, бо виїзд до Москви й Петербургу йому було заборонено. Хоч у Нижньому Новгороді Шевченко жив під пильним наглядом поліції, він не тільки брав участь у культурному житті міста, а й написав поеми «Неофіти», «Юродивий», триптих «Доля», «Муза», «Слава», закінчив повість «Прогулка с удовольствием и не без морали», намалював понад 20 портретів і зробив чимало архітектурних малюнків.

Третя подорож Україною

Навесні 1858 поет прибув до Петербургу, де його тепло зустріли українські друзі та численні прихильники, серед них і родина Федора Толстого. У червні того ж року Шевченко оселився в Академії Мистецтв, де жив до самої смерті. І. Тургенєв і М. Вовчок приїжджали туди, щоб познайомитися з українським поетом. Одержавши з чималими труднощами дозвіл, Шевченко влітку 1859 повернувся на Україну, якої вже 12 років не бачив. Тут відвідав своїх рідних — у Кирилівці та декого з давніх знайомих. Його мрії про одруження та придбання землі над Дніпром не здійснилися. Шевченка втретє заарештували і після кількаразових допитів зобов'язали повернутись до Петербургу. До останніх днів свого життя поет перебував під таємним поліційним наглядом. Виснажений моральними і фізичними стражданнями десятирічного заслання, Шевченко зберіг давню поетичну силу, яка незабаром виявилася у нових його творах. Вважають, що поема «Марія» становить вершину творчості поета після заслання. 6 раніше написаних і в Росії заборонених поезій Шевченка видано за кордоном (Лейпціг 1859). У друкарні П. Куліша вийшло в світ 1860 нове видання «Кобзаря», яке, однак, охоплювало тільки незначну частину поезій Шевченка. Того ж року надруковано й «Кобзар» у перекладі російських поетів, а в січні 1861 випущено окремою книжкою Шевченківський «Буквар», посібник для навчання в недільних школах України, виданий коштом автора накладом 10 000 примірників.

Бувши вже хворим, Шевченко взяв участь у підготовці першого числа журналу «Основа», яке вийшло ще за життя поета. У передчутті близького кінця Шевченко записав олівцем на офорті автопортрета 1860 свій останній вірш «Чи не покинуть нам, небого». П. Зайцев слушно назвав цей твір незрівняним поетичним документом боротьби безсмертної душі з тлінним тілом

перед лицем фізичної смерті. Великий poeta-vates України покинув життя у розквіті своєї творчості. Поховано Шевченка спочатку на Смоленському кладовищі в Петербурзі, а через 2 місяці, згідно із заповітом, його тлінні останки перевезено на Україну і поховано на Чернечій горі біля Канева. Відтоді могила Шевченка стала священним місцем для українців у всьому світі.

Аналіз творчості

В історичному розвитку України Шевченко — явище незвичайне як своєю обдарованістю, так і місцем у літературі, мистецтві, культурі. Походженням, становищем та популярністю Шевченко — виняткове явище також у світовій літературі. З 47 років життя поет пробув 24 роки у кріпацтві, 10 на засланні, а решту під наглядом жандармів. Трагічно важкий шлях Шевченка до творчих висот визначив в образній формі І. Франко: «Він був сином мужика і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком і вказав нові, свіжі і вільні шляхи професорам та книжним ученим». Револьюційна творчість Шевченка була одним із головних чинників формування національно-політичної свідомості народних мас України. Впливи Шевченка на різні сторони духовно-національного життя нації відчуваються до сьогодні.

Творчість Шевченка — багатогранна, як його таланти. Він був і глибоким ліриком, і творцем епічних поем, і видатним драматургом та різнобічно обдарованим митцем. Літературна спадщина Шевченка обіймає велику збірку поетичних творів («Кобзар»), драму «Назар Стодоля» і 2 уривки з інших п'єс; 9 повістей, щоденник й автобіографію, написані російською мовою, записки історично-археологічного характеру («Археологічні нотатки»), 4 ст. та понад 250 листів. З мистецької спадщини Шевченка збереглося 835 творів живопису і графіки, що дійшли до нас в оригіналах і частково у гравюрах та копіях. Її доповнюють дані про понад 270 втрачених і досі не знайдених мистецьких творів. Натомість у літературі про його мистецьку спадщину безпідставно приписувано йому чимало творів живопису і графіки інших авторів (досі зареєстровано 263 такі твори).

Вже за першого періоду літературної діяльності (1837 — 1843) Шевченко написав багато високохудожніх поетичних творів, в яких — поруч версифікаційних і стилістичних засобів народно-пісенної поезики — було й чимало нових, оригінальних рис, що ними поет значно розширив і збагатив виражальні можливості українського вірша (складна і гнучка ритміка, вживання неточних, асонансних і внутрішніх рим, використання цезури й перенесення (анжамбеман), майстерність алітерацій, звукової інструментації та поетичної інтонації, астрофічна будова вірша тощо). Новаторство прикметне й для Шевченкових епітетів, порівнянь, метафор, символів та уособлень. Керуючись власним художнім чуттям і не оглядаючись на пануючі тоді літературні канони, Шевченко знаходив відповідну поетичну форму для втілення нових тем та ідей, які підказувала йому тогочасна дійсність.

До ранньої творчості Шевченка належать балади «Причинна» (1837), «Тополя» (1839) й «Утоплена» (1841), що мають виразне романтичне забарвлення. Своєю фантастикою і

«Церква Богдана» у Суботіві.

Марія (ілюстрація до поеми
О. С. Пушкіна «Полтава», 1840).

основними мотивами вони близькі до народної поезії.

Поетичним вступом до «Кобзаря» (1840) був вірш «Думи мої, думи мої», в якому, висловлюючи свої погляди на відношення поезії до дійсності, Шевченко підкреслив нерозривну єдність

поета зі своїм народом. З цим віршем тематично споріднена поезія «Перебендя», в якій відобразилися думки молодого Шевченка про місце поета в суспільстві. Особливе місце серед ранніх творів Шевченка посідає соціально-побутова поема «Катерина» — хвилююча розповідь про трагічну долю української дівчини, яку знеславив московський офіцер. У розвитку подій цей лірично епічний твір відзначається високою драматичною напруженістю. Визвольна боротьба українського народу проти загарбників і поневолювачів є основним мотивом у таких ранніх творах Шевченка, як «Тарасова ніч» (1838), «Іван Підкова» (1839), «Гайдамаки» (1841), «Гамалія» (1842). У поемах «Іван Підкова» і «Гамалія» Шевченко оспівав героїчні походи українського козацтва проти турків. Поеми «Тарасова ніч» і «Гайдамаки» змальовують різні моменти боротьби українського народу проти польського панування. Історично-героїчна поема «Гайдамаки» є вершиною революційного романтизму Шевченка.

Драма «Назар Стодоля», створена на межі першого і другого періоду творчості Шевченка, є новим явищем в українській драматургії. Зображені в ній події відбуваються у 17 столітті біля Чигирина. Розвиток дії подано в романтичному дусі, проте в п'єсі переважають риси реалістичного відтворення дійсності. Етнографічно-побутові картини увиразнюють історичний колорит. Сценічні якості драми забезпечили їй великий успіх, і вона досі входить до репертуару українських труп. На тему Шевченкової п'єси Костянтин Данькевич написав однойменну оперу (1960). По-новому звучать мотиви революційної боротьби у творах Шевченка періоду «Трьох літ» (1843—1845). Провівши 8 місяців на Україні, Шевченко зрозумів своє історичне завдання і свій обов'язок перед батьківщиною як прямий шлях безкомпромісної революційної боротьби. Перехід Шевченка до нового періоду літературної діяльності позначився в поемах «Розрита могила» (1843), «Чигрине, Чигрине» (1844) і «Сон» (1844). Поет написав ці твори під безпосереднім враженням від тогочасної дійсності на Україні. В сатиричному творі «Сон» («У всякого своя доля») автор з ідким сарказмом змалював свавілля та жорстокість російського царату і закликав до знищення цієї деспотичної системи. Поема «Сон» вважається одним з найвизначніших вірців світової сатири. Вона має чимало спільних типологічних рис з поемами «Дзяди» А. Міцкевича, «Німеччина. Зимова казка» Г. Гайне та частиною «Божественної комедії» Данте «Пекло». Сатиричні ознаки також помітні у політичних поемах Шевченка «Великий льох», «Кавказ», «І мертвим, і живим...» та вірші «Холодний Яр» (всі 1845).

У поемі-містерії «Великий льох», що складається з трьох частин («Три душі», «Три ворони», «Три лірники») й епілогу («Стоїть в селі Суботові»), Шевченко втілює свої роздуми про історичну долю України в алегоричних образах, що зазнали в літературознавстві особливо тенденційної інтерпретації (Шевченкова наскрізь негативна оцінка Переяславської угоди різко суперечить так званим «Тезам про 300-річчя возз'єднання України з Росією»). У поезії «Кавказ», що поєднує жанрові ознаки лірично-сатиричної поеми, політичної медитації та героїчної оди, Шевченко з сарказмом виступив проти гнобительської політики царської Росії і закликав пригноблені народи до революційної боротьби. Цей вірш Шевченка мав значний вплив на розвиток самосвідомості не тільки на Україні. Шевченкове послання «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм...» — вдумливий поетичний аналіз тогочасного суспільно політичного і національно-культурного життя на Україні, що мала служити дороговказом на шляху національного, соціального і культурного

відродження українського народу. У поезії «Холодний Яр»

Шевченко відкинув негативний погляд історика

А. Скальковського на гайдамацький рух і, назвавши Миколу І

«лютим Нероном», гостро картав ту частину українського панства, що покірно плазувала перед російським царатом.

Казашка Катя (*nanip, senia, 1856*).

У грудні 1845 Шевченко написав цикл віршів під назвою «Давидові псалми» — перша його спроба переспіву й осучаснення біблійних текстів. Вміло зашифрованою формою псалмів поет засуджував тогочасний лад, надаючи старозавітним текстам зрозумілу для читача політичну спрямованість. У вірші «Три літа», що дав назву альбомній збірці автографів поета, Шевченко змальовує процес свого «прозрівання» і говорить про зміни, які сталися за цей час у його світогляді й творчості. Характерний для нового періоду творчості Шевченка є також вірш «Минають дні, минають ночі». В ньому поет пристрасно засуджує суспільну бездіяльність і пасивність та закликає до дії й боротьби. Цикл «Три літа» завершується «Заповітом», одним з досконаліших зразків світової політичної лірики.

Серед творів періоду «Трьох літ» на історичні теми особливе місце посідає поема «Іван Гус» («Єретик»), написана восени 1845 з поетичною присвятою П. Шафарикові. Поєднуючи історичний сюжет (засудження і спалення чеського реформатора Гуса в Констанці 1415) з дійсністю свого часу, Шевченко створив поему, яка була сприйнята читачами як алюзія на адресу російського царату. В історично-побутовій поемі «Сліпий» («Невольник») Шевченко гнівно осудив Катерину II за зруйнування Запорізької Січі та закріпачення українського селянства. До збірки «Три літа» включено також соціально-побутові поеми «Сова» (1844) і «Наймичка» (1845). У поемі «Сова» змальовано трагічну долю матері вдови, в якій забрали в солдати єдиного сина. До зображення нового аспекту морально-психологічної драми матері-покритки звернувся Шевченко в поемі «Наймичка». Ця тема хвилювала поета протягом усієї творчої діяльності. До неї він звертався в ранній поемі «Катерина», а згодом — у поемах «Відьма» (1847), «Марина» (1848) та інших. Тему трагічної долі покритки Шевченко розробляв також у відмінних одна від одної баладах «Лілея» та «Русалка» (обидві 1846).

Цикл «В казематі», написаний на весні 1847 в умовах ув'язнення і допитів у Петербурзі, відзначається глибоким ідейним змістом і високою художньою майстерністю. Він відкриває один з найтяжчих періодів у житті і творчості Шевченка, період арешту й заслання (1847 — 57). Чекаючи в тюрмі вироку, поет боліє не за себе, за свою долю, його хвилює доля «окраденої» й замученої московським пануванням України. З потрясаючою силою виявлена любов до України зокрема в поезіях «Мені однаково», «В неволі тяжко» та «Чи ми ще зійдемося знову», що кінчається словами:

Свою Україну любіть.

Любіть її... во время люте,

В остатню, тяжкую минуту

За неї Господа моліть!

Поет почав свою творчість на засланні поезією «Думи мої, думи мої» (1847), що починається тими ж словами, що й заспів до «Кобзаря» (1840). Цим Шевченко підкреслив незмінність своєї ідейно поетичної програми та нерозривність свого зв'язку з рідним краєм і народом. Шевченкова лірика часів заслання має широкий тематично-жанровий діапазон. У ній дедалі збільшується і багатство фоніки, і кількість оригінальних тропів, і емоційна багатогранність ліричних реакцій поета. Тематично можна виділити такі групи віршів цього періоду: автобіографічна, пейзажна, побутова, політична, філософська лірика.

До ліричних творів автобіографічного характеру, в яких Шевченко змалював свої власні почуття, настрої й переживання, належать вірші «Мені тринадцятий минало», «А. О. Козачковському», «І виріс я на чужині»,

Собор св. Олександра в Києві (*панір. акварель, 1846*).

«Хіба самому написать», «І золотої й дорогої», «Лічу в неволі дні і ночі» та інші. Але й у пейзажній ліриці поет, описуючи краєвиди місцевостей, де відбував заслання, часто висловлює свої особисті настрої, думки і спогади («Сонце заходить, гори чорніють», «І небо невмите, і заспані хвилі» та інші). Автобіографічні мотиви зустрічаються і в таких поезіях громадсько-політичного звучання, як «Сон» («Гори мої високі») та «Якби ви знали, паничі». Багатством мотивів відзначається побутова лірика часів заслання. Тут звучать мотиви дівочих пісень і бадьорих юнацьких жартів, материнства і жіночого безталання (так званої жінки лірика Шевченка), шукання долі й нарікання на неї, смутку, розлуки й самотності. Поет часто вдається до жанру народної пісні й

пісенної образності, але побутово-соціальний аспект зображення у багатьох випадках переростає в політичні узагальнення. Поетичний стиль цих творів відзначається простотою вислову, конкретною образністю й метафоричністю. Зображуваний у них світ персоніфікований (вітер шепоче, доля блукає, думи сплять, лихо сміється). Процес опрацювання фольклорного матеріалу вдосконалюється, збагачується новими формами й методами. Фольклорні мотиви й образи набирають у Шевченка ознак нової мистецької якості. Деякі вірші Шевченка ще за його життя перейшли в народно-пісенний репертуар і стали жити самостійним життям, підлягаючи законам фольклорних творів.

Поет і на засланні продовжував плямувати в своїх творах самодержавно-кріпосницький лад та поневолення уярмлених Москвою народів. Свою політичну актуальність донині зберіг заклик Шевченка у вірші «Полякам» («Ще як були ми козаками», 1847) до згоди й братерства українського і польського народів як рівний з рівним. У невеликій поемі «У Бога за дверима лежала сокира» (1848) Шевченко використав казахську легенду про святе дерево, щоб відтворити в алегоричних образах тяжку долю поневоленого казахського народу. Відгуком поета на революційні події в Західній Європі була сатира «Царі», одна з найзначніших політичних поезій Шевченка часів заслання (є 2 редакції твору: 1848 і 1858). Вдало поєднуючи елементи зниженого бурлескного стилю з пародійним використанням урочисто-патетичної лексики, автор створив поему, яка містила в собі заклик до революційного повалення царату:

*Бодай кати їх постинали,
Отих царів, катів людських!*

Своєрідне продовження мотивів поеми «Царі» зустрічається у вірші «Саул» (1860).

На засланні Шевченко написав і декілька лірично-епічних поем, що відзначаються новими формами зображення подій і свідчать про творчий розвиток поета. Героїня поеми «Княжна» — це українська Беатріче Ченчі, трагічна жертва кровомісного злочину батька. Образ дочки, збезчещеної рідним батьком, зустрічався вже в творах Шеллі, Стендаля, Дюма-батька і Словацького, але й у Шевченковій поемі «Відьма», першу редакцію якої поет написав ще перед арештом під назвою «Осика». Новий образ кріпачки-месниці Шевченко дав у поемі «Марина» (1848). Героїня поеми, ставши жертвою панської сваволі, помстилась за зневагу. У невеликій поемі «Якби тобі довелось» (1849) поет звеличує мужність хлопця-кріпака, який вступився за честь дівчини і вбив пана-гвалтівника. Образ скривдженого кріпака, що стає народним месником, Шевченко вивів у поемі «Варнак» (1848). Деякі дослідники пов'язують цей образ з особою Устима Кармалюка. Поема написана у своєрідній формі сповіді героя, у ній відчувається

деякий вплив байронізму. Морально-етичні проблеми Шевченко порушив також у поемах «Іржавець» (1847), «Чернець» (1847), «Москалева криниця» (1847 і 1857), «Титарівна» (1848), «Сотник» (1849) і «Петрусь» (1850). У цих творах історичні рефлексії поета перегукуються з його суб'єктивними настроями політичного заслання. Та найбільше турбувало і мучило Шевченка страждання уярмленого рідного народу.

Повісті, що їх Шевченко написав на засланні російською мовою (до нас дійшло 9), не дорівнюють своєю мистецькою якістю його поетичним творам і за життя поета не друкувалися. Вони пов'язані з традиціями сатирично-викривальної прози М. Гоголя, але в них значне місце посідають позасюжетні елементи (екскурси в минуле, вставні епізоди, авторські рефлексії, спогади, коментарі). Щедре використання в їх мові українізмів надає цим творам українського національного колориту. Мемуарно-публіцистичний характер має і щоденник («Журнал») Шевченка, в якому день за днем майже протягом року зафіксовані основні події в житті поета, його враження, спостереження, роздуми, наміри і спогади. Щоденник Шевченка має велике значення для вивчення біографії і творчості поета. Він також дуже цінний для характеристики революційних, суспільно-політичних, філософських та естетичних поглядів поета-мислителя і свідчить про його широку ерудицію.

Десятирічне заслання вимучило Шевченка фізично, але не зломило його морально. Після виходу поета на волю починається останній етап його творчості (1857 — 61). Розпочинає його поема «Неофіти», написана в грудні 1857 у Нижньому Новгороді. За історичним сюжетом поеми (переслідування християн римським імператором Нероном) заховано актуальний сюжет жорстокої розправи російських царів з борцями за національне і соціальне визволення (аналогію Миколи I — Нерона Шевченко використав ще до заслання у вірші «Холодний Яр»). Незакінчена поема «Юродивий» (1857) — гостра політична сатира, спрямована проти російського самодержавства в особі Миколи I та його сатрапів на Україні. Оглянувши пройдений доти життєвий шлях, Шевченко написав ліричний триптих «Доля», «Муза» «Слава» (1858). Тема циклу — самоусвідомлення поетом своєї творчості.

Повернувшись до Петербургу, змужнілий і загартований поет, у вірші «Подражаніє 11 псалму», афористично проголошує гасло всієї своєї творчості:

*... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.*

Шевченко й далі підпорядковував ідейне спрямування своєї політичної і особистої лірики меті пробудження національної і соціальної свідомості народних мас України. Використовуючи характеристичну для його творчості мистецьку форму «подражанія», поет прорікає у вірші «Осії глава XIV» (1859) неминучість майбутньої революційної розправи над гнобителями України — російськими царями. Поема «Марія» (1859) присвячена одній з основних тем шевченківської творчості — темі про страдницьке життя жінки-матері. Образ Марії в поемі Шевченка не має багато спільного з богословським образами Богородиці. Біблійний сюжет служить лише зовнішнім приводом для цілком самостійних висловлювань поета. У поемі Шевченко мати виховала свого сина борцем за правду, віддала його людям для їх визволення, а сама «під тином», «у бур'яні умерла з голоду». І. Франко вважав цю поему «вершиною у створенні Шевченком ідеалу жінки-матері». Наприкінці життя Шевченко почав перекладати «Слово о полку Ігоревім» (1860), та встиг перекласти лише два уривки — «Плач Ярославни» (2 редакції) і «З передсвіта до вечора». Свій останній поетичний твір, вірш «Чи не покинуть нам, небого», Шевченко закінчив за 10 днів до смерті. Написаний з мужньою самоіронією у формі звернення до музи, цей вірш звучить як поетичний епілог Шевченкової творчості і відзначається неповторною ліричною своєрідністю.

Пам'ятник Кобзареві у Києві.

У духовній історії України Шевченко посів і досі беззастережно посідає виняткове місце. Значення його творчої спадщини для української культури важко переоцінити. Його «Кобзар» започаткував новий етап у розвитку української літератури і мови, а його живописна і граверська творчість стала визначним явищем не тільки українського, а й світового мистецтва. Поезія Шевченка, при всьому зв'язку з усною народною творчістю, попередньою українською й європейською літературами, була явищем наскрізь оригінальним і новаторським. Літературознавець О. Білецький, редактор академічних видань творів Шевченка, справедливо підкреслив у нього особливий тип художнього пізнання, не повторений ніким і не повторюючий нікого у всій історії світової літератури. Творчість великого поета внесла в українську літературу незнане багатство тем, жанрів і формальних особливостей. Вивівши українську літературу на шляхи, якими йшов розвиток великих європейських літератур, Шевченко надав їй загальноєвропейського, а разом з тим і світового значення.

Поєднавши в своїх поетичних творах живу розмовну мову з словесно-виразовими засобами книжної мови, Шевченко підніс українську літературну мову на новий, якісно вищий

ступінь. У поетичних творах Шевченкова українська мова набула незвичайного багатства барв та відтінків, а також можливостей передачі не тільки найтонших настроїв, почуттів і думок, а й глибоких філософських та політично-суспільних узагальнень. Широко користуючись лексикою різних галузей науки й мистецтва, Шевченко заклав основи термінологізації української лексики, підносячи цим самим українську літературну мову до рівня розвиненіших мов світу.

Провідним мотивом творчості Шевченка, що пронизує також весь його життєвий шлях, була самовіддана любов до України і нерозривно зв'язана з нею ненависть до всіх її гнобителів. Його революційний заклик «... вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте» був зовсім новим словом не лише в українській літературі. У розвитку національної і соціальної самосвідомості українського народу творчість Шевченка відіграла величезну роль.

Картини Шевченка

Автопортрети

Портрети

Література

- Малий словник історії України. — К.: Либідь, 1997.}

Політичні інтерпретації постаті

Дуже різним політичним силам вдається знаходити серед висловів Шевченка такі, які свідчать про нібито близькість переконань Шевченка до ідеології саме цих сил. Зокрема, образ Шевченка брався на озброєння як офіційною радянською пропагандою, так і націоналістичними колами. Натомість існує

думка, що насправді політичні переконання Шевченка були нечіткими, оскільки він був насамперед поетом, а не політиком.

Цей розділ потребує доповнення та вдосконалення. Ви можете допомогти Вікіпедії, доповнивши чи вдосконаливши його.

Вшанування пам'яті

Пам'ятники

В Україні та за її межами існує дуже багато пам'ятників Шевченку.

Інше

Ім'ям Тараса Шевченка названо ряд географічних об'єктів (населених пунктів, вулиць), навчальних закладів та інших організацій України. Зокрема, в Києві вулиць Шевченка аж 4 (так що для точної ідентифікації доводиться вказувати район або індекс), не рахуючи бульвару Тараса Шевченка, який разом з проспектом Перемоги становить одну з найголовніших артерій міста. Ім'я Тараса Шевченка носить Київський національний університет - найпрестижніший вуз України. У галузі літератури щорічно присвоюється Шевченківська премія - одна з найпрестижніших відзнак України. Портрет Тараса Шевченка зображено на банкноті номіналом 100 гривень.

Цей розділ потребує доповнення та вдосконалення. Ви можете допомогти Вікіпедії, доповнивши чи вдосконаливши його.

Дивись також

Інші люди з прізвищем Шевченко

Посилання

- Малюнки Т. Г. Шевченка (<http://ukrlit.com.ua/ris1.htm>)
- Ілюстрації до "Кобзаря" (<http://ukrlit.com.ua/ris2.htm>)
- Кобзар (<http://www.kobzar.info>)
- Поетика (<http://www.ukrainianlibrary.com>)
- Автопортрети (<http://www.chass.utoronto.ca/%7Eetarn/courses/429-sp.html>)
- Музей Т. Шевченка в м. Торонто (<http://www.infoukes.com/shevchenkomuseum/museum.htm>)
- Пам'ятник Т. Шевченку в м. Оаквіл (<http://www.infoukes.com/shevchenkomuseum/mempark.htm>)
- Пам'ятник Т. Шевченку в м. Ташкент (<http://www.artukraine.com/taras/monumentp5.htm>)
- Пам'ятник Т. Шевченку в м. Вашингтон (<http://www.artukraine.com/taras/monumentp2.htm>)
- Пам'ятник Т. Шевченку в м. Палермо (<http://www.pbase.com/alangrant/image/54188382>)
- Авторська сторінка Тараса Шевченка в електронному архіві «Поезія та авторська пісня України» (<http://poezia.org/ua/personnels/4>)
- Шевченківська енциклопедія (<http://www.shevchcycl.kiev.ua/>)

У Родоводі є **дерево прашурів та нащадків** (<http://uk.rodovid.org/wk/Special:Tree/56809>) цієї людини
Шевченко Тарас Григорович
(<http://uk.rodovid.org/wk/Занус:56809>)

- Актуальний Шевченко. Вирівнювач хребта (http://www.azh.com.ua/literatura.php?subaction=showfull&id=1173522357&archive=&start_from=&ucat=2&)

Отримано з http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81_%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

Категорії: Малий словник історії України | Статті до вікіфікації | Персоналії Ше | Українські поети | Українські письменники | Українські художники | Кобзарство | Шевченкознавство | Патрони юнацьких пластових куренів | Персоналії:Черкаська область | Народились 9 березня | Народились 1814 | Померли 10 березня | Померли 1861

-
- Остання зміна: 06:55, 24 лютого 2008.
 - Вміст доступний згідно з GNU Free Documentation License.